

JAKUB KÖNIG

VŘETENO

ROMÁN Z PROPASTI

Vřeteno

Vyšlo také v tištěné verzi

**Pa
se
ka**

Jakub König

Vřeteno – e-kniha

Copyright © Paseka, 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

VŘETENO

JAKUB KÖNIG

VŘETENO

ROMÁN Z PROPASTI

PASEKA

Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky

VŘETENO

Copyright © Jakub König, 2021

ISBN tištěné knihy: 978-80-7637-158-3

ISBN ePUB: 978-80-7637-243-6

ISBN MOBI (Kindle): 978-80-7637-245-0

ISBN PDF: 978-80-7637-244-3

Jak se čím dál rychleji řítím z dohasínající oblohy, bleskne mi hlavou, že teď vlastně dokonale naplňuju přísloví:

Když padáš

Už je pozdě

Na modlení

Adrenalin a vítr mi syčí v uších a já se slyším, jak řvu divokým řehotem. Plápolám kráterem dolů, do náruče Matky Propasti. Fasády domů pode mnou žhnou oranžovým jaselem soumraku.

Střechy řezou hlubinu rudýma fáborama. Beton dvorků hoří.

Soumrak.

Moje nejmilejší denní doba.

Na chvilku se mi ta jasnost ještě odrazí zespoda víček.

A pak jsem zase zpátky na chlapeckým záchodě, v ruce vadnouceho ptáka. Nejvyšší čas vrátit se zpátky do lekce. Takhle nasucho a bez obrázků mi to trvá zbytečně dlouho. Víím to. Ale stejně jsem si nemoh pomoci.

Při mytí rukou koukám z maličkýho okna, venku je jasný dopolední světlo. Nespi, nespi, nespi, jako by říkalo slunce.

Do večera daleko.

Do konce lekce daleko.

Swoboda daleko. Oběd daleko. Všechno pěkný bude až za nekonečně dlouho.

Chce se mi loudat se, nechat si smejvat vlažnou vodou mlíko z rukou, koukat z okna na obří pohár Mnohodvora. Chce se mi cokoli jinýho než se vracet zpátky do třídy.

Ale jak říká můj starší brácha Vik:

Nedá se nic dělat.

Najednou se mi uprostřed hlavy rozezní Vikův hlas, jako když uprostřed noci uhodíš do kolejnice Spirály: „PELIKÁN!“

Za očima se mihne obrázek našeho starého vzteklého třídního a já víím, že je zle. Že jsem tu byl moc dlouho, že se ulejuvám z lekce moc často, že tentokrát pohár přetekl.

Nedá se nic dělat.

Cpu si rychle košili za lem kalhot a už vybíhám z chlapeckých záchodů, na ohlazené podlaze málem hodím držku, ale vyberu to a hned beru za kliku. Už když otevírám dveře třídy, je mi jasný, že jsem letěl zbytečně.

Nejspíš mě upozornilo to ticho. Že neslyším toho starýho páprdu, jak svým nasládlým hlasem monotónně předcítá z knihy Babel.

Zarazím se, kliku v ruce, dveře na úzkou škvíru. Cítím, jak se mi kůže na krku vztyčí jako jehličky.

Škvírou vidím pár spolužáků.

Pelikán nejspíš položil nějakou otázku.

Onta se hlásí. Tlustej Marcel něco úporně sleduje za oknem, jedno z dvojčat s vyplazeným jazykem rýsuje další ze svých plánů... jenom Veronika třeští oči na mě nebo možná někam vedle mě...

Najednou mi nějaká síla z druhý strany nečekaně vytrhne dveře z ruky. Když to se mnou smýkne dovnitř, leknu se a zařvu a třída zahučí smíchem. Dveře prásknou o zed' a přede mnou stojí mrňavý učitel Pelikán. Obličej má stažený vztekem a bílý jako syrové houby. Beze slova ukáže na stupínek před tabulí.

A

A *Ve*

A *Ve Ma*

Otevřeným oknem jsou slyšet holky, jak na školním dvoře skáčou schody. A to jejich věčný:

A

A *Ve*

A *Ve Ma*

mi rozhazuje věty, který se snažím smolit na papír před sebou. Nebo bych spíš měl říct větu, protože taky opakuju jedno a to samý dokola: „Nebudu prohánět ptáka během hodiny.“

A

„Nebudu...“

A Ve

„Nebudu prohánět ptáka“

A Ve Ma

„Nebudu prohánět ptáka během hodiny...“

To zase bude doma. Jak se mi nápěv ze dvora míchá do psaní, naskakují mi na papír nesprávná písmena a v hlavě se mi bez mého přičinění odvíjej další varianty.

A

„Budu se líp učit dějiny“

A Ve

„Proženu ptáka“

A Ve Ma

„I během hodiny...“

zacákám noviny.“

Jako bych slyšel ségry, jak si prozpěvují a koukají přitom na mě a já se červenám a stydím. A táta bude kroutit hlavou, zklamaně, povolí ramena a jeho obrovské dlaně klesnou mezi kolena. Vždycky se k němu nahnu, aby nepřepadnul. Ale táta sedí na své židli pevně. Jen je maličko, trošku zklamaně.

Možná si mě vezme stranou.

Až bude Mnohodvůr potmě. Až bude zářit lampama a lustrama a svítilnama. A bude mluvit, konejšivě povídat, jak je to všechno v pořádku, jak jen nemám tlačit na pilu, mělce se zasměje do tmy.

A já budu rudej až za ušima.

A budu si přát, abych mohl předvíst něco nádherného, něco, čím bych ho potěšil a obdaroval.

Ale nic mě nenapadne.

A ten malej ptáček, kterej je toho všeho příčinou, ten malej ptáček teď spinká stulenej ve svém doupěti. Ani bych nevěděl, že ho tam mám.

To je najednou ticha po všem tom naparování.

Proberu se zase nad papírem a nad větou. Musím napsat tři velký trojice, sotva se ploužím tou první. Aaahrrruuu, to bude nekonečný.

Zvenku zaznívá pořád to samý holčičí poskakování, pokřikování. Všichni ostatní buď baští oběd nebo lítají ve volným čase, než vyjedou tátové těžaři a stavaři nahoru na povrch.

A já tady sedím.

Před sebou nejmní ještě sedmdesát sedm vět, ještě nejmní sedmasedmdesátkrát napíšu tu lež, protože dle mýho skromného názoru v „prohánění ptáka“ vězí budoucnost. Moje určitě. Jak to tak vidím, minimálně příštích pár let.

Ach jo.

A

A Ve

A Ve Ma

Říkají mi Key.

Můj brácha Vik tvrdí, že to je proto, že jsem se narodil maličkatej. A že když mi v jednom roce vybírali jméno, nepřišli na nic lepšího. Protože „malej Key se vejde všude“, jak se mi posmíval.

Je pravda, že pořád jsem hubenej a nejsem moc velkej. Řek bych ale, že budu mezi třema nejrychlejšíma klukama v našem kruhu.

„Malej, ale rychlej,“ odpovídám bráchovi vždycky. A on se vždycky zasměje tak, že mi nějak uniká, čemu vlastně.

Když jsem vyšel před školu, Vik už na mě čekal. Trochu jsem v to doufal, nechtělo se mi táhnout se domů samotnýmu. Celou tu cestu. Všechny ty schody.

A průchody.

Ale přál bych si bejval, aby mi poslal aspoň obrázek. Třeba toho popraskanýho školního schodiště, na který musel celou dobu čumět. Nebo naleštěnýho zábradlí, který svejma zadkama oblejskávaly stovky, možná tisíce studentů, jako jsme byli my dva s bráchou.

To klidně mohl. Abych věděl, že tu bude, a nebyl tak napjatej.

Ale taky jsem věděl, jak nerad svůj dar používá, kolik ho to stojí sil a tak.

A byl jsem hlavně rád, že tu je, že počkal, takže to vlastně bylo trochu jedno.

Seběhl jsem ty popraskaný schody a loudal se k němu s tichým vděkem. Seděl na tom oblejskaným zábradlí a věčnej vítr stoupající ve vírech z hlubiny mu trochu čechrал vlasy. Vypadal parádně. Dospěle a neohroženě. Můj starší bratr Viktor čili Vik. Nejlepší kámoš, kterýho si můžeš představit.

Vtom mi naprosto nečekaně šlehnul do hlavy vztekem zjasnělej a do posledního zrnka prachu vykreslenej obraz. Tak, jak ho viděl ze svýho místa.

Stojím před tabulí, rudej studem, nahrbenej, při krčenej. Z poklopce mi čouhá cíp košile, kterej jsem si tam ve spěchu nacpal. A Pelikán mě nemilosrdně tepe.

„Uvědomujete si, mladý muži, kolik úsilí a práce museli vynaložit vaši rodiče, aby se vám dostalo alespoň základního vzdělání? Sami se jistě mohli naučit například číst. Nebo vykonávat mnohem kvalifikovanější a...“ zvedá prst a já v tý nemilosrdný jasnosti zřetelně vidím, jak má nehet ukazováčku špinavej, skoro bych se vsadil, že za ním má holuba.

„... a v případě vašeho otce jistě i mnohem bezpečnější práci. A vy, místo toho, abyste se snažil nasát jako... jako houba... sladkou šťávu poznání... mrháte nemalou částí rodičovského výdělků na... no? Pochlubte se sám, mladý muži. Čemupak jste se to věnoval zajímavému?“

A pak je v tom obrazu ještě vidět, jak máchnou rukou v jednoduchým zesilujícím gestu a použije na mě svůj dar. A já se před celou třídou rozpovídám.

Tam sekvence končí. Jen stihnu zahlédnout, jak Veronika napřed vykulí oči a pak vyprskne smíchy. Jak na sebe dvojčata mrknou, jako by cvakly dva zámky a dvě myšky seběhly do jednoho temného sklepa. Každá v pacičkách kus tý parádní scénky.

Dokonalý ponížení.

Stojím pár kroků od Vika a popadám dech. Prý se tomu říká dějá vu, situace se opakuje. Zase mám na chvíli pocit, že jsem na stupínku a Pelikán mě porcuje na nudličky. Znova rudnu, znova ze mě leje pot. Pak po Viktorovi skočím a rozeženu se pěstí po tý jeho štrapatý kebuli.

Slunce druhý trojice osvětluje všechno naplno, seskakujeme po širokánským schodišti. Občas si promnu ušní lalůček, bolí to jako čert. Vik si smíchy odfrkne, když vidí, že kontroluju, jestli nemám na prstech krev.

„Málems mi ho utrh,“ informuju ho.

„Sám sis ho málem utrh,“ vyprskne. A já si nemůžu bejt jistej, jestli jsem si tu scénku v hlavě znova přehrál sám od sebe, nebo jestli mi ji zase poslal můj starší bratr.

Takhle je to s Vikem pořád.

Nikdy nevíš jistě, jestli je fakticky nevinnej, nebo jestli za něj jedná jeho zákeřná zlomyslnost. A já bych se skoro pokaždý vsadil, že jde o to druhý.

A víš co?

Skoro vždycky mám pravdu.

Navíc je starší a silnější, takže tě úplně klidně a úplně nečekaně chytí za ucho a ruku zkroutí za záda, když se začneš bránit jeho věčnějm oušklebkům a šikaně.

A tak jsem se tvářil, že jsem nad věcí, a chvilku si nahlas drmolil modlitby schodům. Tady nahoře jsou ulice ještě široký a plný slunce a schodiště klesají v jednoduchejch šestcích. Stačí ti běžná „Avema“ nebo „Matko má, Propasti“, tak jsem to střídal, než jsme doklouzali na odpočívadlo. Tady končil spodní okraj třetího prstenu města. Čára ponoru, jak se říkalo u nás dole, pod ní.

Nad náma se tyčilo jedno z ramen dvojitého mostu. Ostrý slunce na chvilku nepralo do očí. Naklonili jsme se přes zábradlí. Tam dole, o pár zákrutů ulic níž, byly ty naše brlohy, jak se nám smávaly děcka z vyšších pater. Ještě se nám ani jednomu nechtělo dolů, do stínu. Domů za mámou, čekat, až táta dorazí z podzemí. Mezi všechny naše sestry, co už dávno tu báječnou novinu nejspíš roznesly po blízkým sousedství. Ne, nechtělo se mi domů ani omylem.

Vyšplhal jsem na široký zábradlí vyhřátý od jasnýho svitu.

„Nemáš travsko?“ loudím.

Vik si odfrknul a pohodil hlavou.

„Ale ale, panáček má dneska málo průšvihů... Kde bych já asi vzal nějaký travsko, kdyby mě teda náhodou podobný bylinkaření zajímalo. Copak ti máma neříká, že travsko z tebe udělá huberta? A táta? No?“

„Vim, kde táta schovává svůj sáček. A táta taky není hubert, a to kouří každéj druhej večer, než se zavřou dvory. A minule ses navíc tvářil úplně jinak, když jsem našel tu tabatěrku.“

Vik má očividně dobrou náladu a z pouzdra na tužky vytáhne malou cigárku. A tak se ještě chvíli vyvalujeme na tom vyhrátým kameni a koukáme, jak mladej mnich před chrámem Houby mává v modlitbě rukama jako větrák. Jak se komíhá, opisuje pažema široký oblouky. Oči má zavřené, na sobě bílej overal s modrým symbolem Mycellianů na ramenou.

Je to klidný a zároveň trochu legrační představení.

„Slyšel jsem, že je chtěj definitivně zakázat,“ chci dělat chytrýho, když travsko začne travit.

„Koho?“ zívne brácha. „Houbaře?“

„No jo, že prej je to základní nepochopení, možná dokonce překrucování výkladu knihy Babel. Zaslechl jsem, jak se o tom baví Pelikán s ředitelem, když jsem opisoval trest,“ snažím se Vika zaujmout, jak jen to jde.

„Aha,“ řekne akorát brácha a vyfoukne kouř. Mlčí.

„Že prej jim zavřou i ty jejich zbývající chrámy a modlitebny a jednoho po druhým je nabídnou Matce,“ tlačím trochu na pilu.

„No jo,“ odtuší bratr. „To se určitě stane. Jednoho po druhým je nabídnou Matce,“ napodobuje můj hlas a intonaci. „Jinak dřív nebo později pohltní Matka nás...“

„Jsi blbej,“ pokrčím ramenama. „Ty tomu nevěříš?“

„Jako čemu?“ narovná se a podá mi čadící cigárku. „Že jsme hamižné plémě a naše pýcha předcházela náš pád do hlubin?“ napodobuje kazatelský přednes lektorky Bolívar, která nás měla na Historii Pádu. „Že jsme si pod sebou vyžrali díru a propadli se do ní? A že nás Matka nespolyká jen proto, že jí jednou za čas hodíme nějakýho staršího chlápka, co už nic nezastane?“ vezme mi retko z ruky, mocným šlukem vytáhne zbytek ruličky a pak nedopalek pošle parádním obloukem do hlubiny.

Matce akorát do chřtánu, napadlo mě.

„To se na mě nezlob, Keyi, to nevěřím.“

Ohořelý papírek filtru se snášel v ostrých křivkách dolů. Pak ho nabral nečekaně silný stoupavý proud a těsně nad střechami spodních řad jej vytočil vzhůru a vehnal nad dvůr. Jak se míhal v proudech sytého světla a stínu, zdálo se, že bliká. Mhouřil jsem oči, ale přišlo mi, že vlastně pořád stoupá... a pak už bylo těžký říct.

Mnohodvůr. Jak bych popsal Mnohodvůr, kdyby na celém světě existoval živáček, co ho nezná?

Mnohodvůr je jako mělkej hrnek nebo hlubokej talíř. Mnohodvůr je jako mistička ze sepnutejch dlaní. Mnohodvůr je jako důlek v zemi. Jen teda důlek fakt obrovskej.

V knize Babel stojí, že je 600 metrů hlubokej a třikrát tolik širokej v nejvyšším místě.

Mnohodvůr je jako otvor, kterej by vznikl, kdybys rozpálený vřeteno vtiskl do vosku.

Soustředný kružnice svažující se dolů, dolů, dolů.

Do tmavýho středu, do nekonečný černý díry.

Do chřtánu, nebo náruče, vyber si, Matky Propasti.

Nahoře svítí slunce na bílý křišťálový paláce a zapečetěnej chrám Mycellianů.

V prostředním kruhu se na líbeznejch terasách vyvalují pupkatý měšťani... nebo tak si to alespoň představuju. Protože jsem tam pochopitelně nikdy nebyl.

Protože my, my žijem ve třetím, oficiálně nejspodnějším kruhu. Ve Spodním městě.

Slunce tu máme mnohem míň než měšťani v Horním nebo šlechta v tom vysokým městě.

Ale nestěžujem si.

Z našeho města se do toho Horního dostanete jenom jedním způsobem. Z náměstí Spirály stoupá kovová konstrukce, po které mezi Horním a Spodním městem pendluje speciální lanovka. Nebo spíš výtah. Nebo ozubená dráha. Zkrátka Spirála.

Táhne se z jedné strany ve velkém oblouku a na naše střechy z ní padají tenké šupinky rzi. Je krásná. A taky jsem ji pořádně viděl jenom na obrázku.

Z místa, kde stojíme, vidím ten majestátní kovový oblouk a přemejšlím, jak krásný to asi musí být, když vyhlížíš z těch velkých oken na celý Mnohodvůr.

Jednou, říkám si, jednou...

S Vikem ještě nějaký čas okouníme na vyhrátech terasách. Línej dým travsa nám motá myšlenky do měkkých klubek, ze kterých se odvíjejí jednotlivé provázky konverzací. Koukáme do hlubiny žhnoucí jasem.

Za náma šum druhý trojice. Na horních terasách nad náma to žije. Měšťanský maj po práci, po škole. Celý rodiny korzují, někde zpívá dívčí sbor... poryv větru občas zanese až k nám vysoký hlasy a posmutnělou melodii.

Ted' je ten moment, moje malé potěšení.

Zavírám oči a pod víčkama na chvíli ještě vidím obraz ozářeného Mnohodvora. Stovky, tisícovky oken na protějším svahu, desítky malejch dvorků, neurekom pavlačí, stříšek, můstků, schodišť. Okr omítek a rudohnědá červeň střech.

Mnohodvůr.

Kalich života.

Nadechnu jeho hutnou vůni a pak oči otevřu. Zaplaví mě majestátní pocit z té obrovitosti. Z toho nezměrného oblouku naší oblohy. Z těch neuvěřitelných, hřímajících kolosálních rozměrů. Jako by mi uprostřed hlavy zazněl tisícihlasý chór a propletl se s tím dívčím sborem na vyhlídce o řadu nebo dvě vyš. A elektrizující pohazení mi přejíždí paže, zježí chloupky na zátylku a pak se schová až do konečků prstů, kde zajede do skříňky pod nehtama a spí.

Vik mě pozoruje.

„Zase děláš ty svý... električky?“ ptá se, ale spíš zvědavě než nabručeně.

Šťastně potřesu hlavou.

„Zkus to taky... zavři voči, nadechni...“ předvádím, a protože se moc přiblížím k zábradlí, starší brácha povytáhne obočí, a tak přestanu trdlovat. A jak vydechnu, projede mnou taková slaboulinká ozvěna toho předchozího zamrazení.

Oklepu se.

Někde nahoře děvčata přestala zpívat.

Seskočíme z vyhřátých ploch širokého zábradlí.

Je pomalu čas. Protože zatímco měšťanský rodinky se nahoře potkávají a s úklonama se míjej, tady dole se čeká, až nám nahoru vyjedou tátové.

Tátové těžaři, tátové sklízeči, tátové trubkaři, prokopávači, voziči, tátové raziči, odklízeči. Někdy si říkám, že se tu takhle po škole dlouze flákáme hlavně proto, abychom se pak jakoby náhodou mohli smýknout kolem ústí velkých výtahových šachet, abychom viděli, jak všichni v pořádku vyjždějí ven.

A tak tu nakonec sedíme i dneska.

Koukáme z terasy dolů, jak se hrnou jeden přes druhýho, naši orvaný tátové, jak na sebe halekaj a halasně se loučej. Jak některý rovnou zahejbaj na sklenici kvasu, jiný mažou ke sprchám a ti další, třeba jako náš táta, jdou prostě špinavý a zaprášený, rovnou.

Volným krokem kráčí mezi všema těma postavičkama, už zdálky vidím tu jeho velkou a trochu nahrbenou postavu. Vypadá, že prochází uličkou, kterou pro něj ostatní v tom hemžení vytvořili. Že se před ním buď automaticky rozestupují, nebo on nějak dopředu vytuší, kde budou mezery... a prostě jde.

Luna mi nedávno říkala, že táta má část tichosti naší Rosy. A že má někdy kolem sebe takovou malou bublinu soustředěného klidu. A že jak jde, ta bublina měkce odžduchává z cesty všechny ostatní pobíhající táty.

A já si říkám, že i na tom něco může být.

Luna je z nás koneckonců nejstarší a nejchytřejší, a i takovej Viktor ji nejvíc respektuje.

Někdy se na to táty musím zeptat.

Ale myslím, že se zase akorát jemně zasměje a řekne, že neví, kam na to chodíme, ale že ho tam příště musíme vzít určitě s sebou.

Tentokrát ale tátu nesledujeme po terasách až domů jako obvykle. Tentokrát máme ještě jeden program, než se přiblíží zavírání oblohy.

Mamas nám o přestávce mezi lekcema stihnul vyžvanit, že se dneska pokouší stavaři zase proniknout do „zazděnejch portálů“.

Mamasův táta pracuje ve stavařský jednotce, a tak máme štěstí. Protože podobný informace bejvaj přísně střežený. Hlavně proto, že těžaři nechtěj, aby se jim někdo plet pod nohama. Protože sami vlastně dohromady nevědí, co za takovým portálem čeká.

Vik mě protáh pár zkratkama, přelezli jsme jednu spojovací zídku, proběhli dvěma dvory a přes krátkou lávku se dostali na půdu domů ze spodní řady. Proletěli jsme cizím podkrovím, který protínaly tyče světla, a když jsme vyběhli na úzké můstky na další střechu, ozval se nad náma vysoký bzukot.

„Dronoptéra,“ křikne na mě přes rameno Vik, zatímco se souká do úzký mezery mezi dvěma nástavbami. To zname-

ná, že jdeme správným směrem. Sem dolů létaj dronoptéry opravdu zřídka. A odstřel „zazděnejch portálů“ si nenechaj očividně ujít ani ti z horních pater.

Snažil jsem se prohlídnout si poletující stroj, co to dá. Ale zároveň jsem u toho balancoval několik metrů nad špinavýma dvorkama nízkýho kruhu, takže houby houby.

Konečně Vik seskočil na lepenku jedné omlácené placaté střechy. Zdátky jsme viděli, že na kraji sedí další děti. Zahlídl jsem Lunu a její bílé vlasy, viděl jsem Annad a Mamase. A tamhle postávaj ZET, kejvaj se ze strany na stranu, jak maj zvykem. A pochopitelně si mě všimnou jako první. Víc hlav víc vidí.

Mávnu na ně a ZET mávnou zpátky.

Z okraje střechy je vidět jeden z hlubokejch zářezů mezi pavlačovýma domama. Ostrej koridor, co neumožňoval připojení žádný z bytových jednotek. Dokonce odolal i všem pokusům o přemostění, nastavení lešení, naroubování živých samorostoucích kultur. A že toho místní zkoušeli spoustu, protože takovejhle kus nevyužitýho prostoru, to byla v Mnohodvoře věc naprosto jedinečná. Nebo bych možná měl říct výjimečná. Protože kromě tohohle portálu je podél směru rozeseťo hned dvanáct takových majestátních vstupů... Vedou do zdi.

Do zdi, kterou se, co jsem na světě já a snad co byl můj táta, snaží někdo rozbít, prorubat, propálit. Protože je za ní dutina.

A protože my jsme skvělí v dostávání se do dutin.

A protože tahle dutina, těch dvanáct tajemnejch dutin ve dvanácti těžko dostupnejch portálech, už takovou dobu odolává... musíme s tím pohnout. Nevzdáme se, dokud se do ní nedostaneme.